

Metóda čítania SFUMATO

Jaroslava Koničková

Autor článku

Metóda čítania SFUMATO podporuje u detí rozvoj čítania s porozumením. / Foto: Bigstock

Existuje niekoľko metód čítania. Najznámejšie sú analyticko – syntetická hlásková metóda, globálna, [genetická](#) a metóda [SFUMATO](#). Dnes sa bližšie pozrieme na metódu SFUMATO.

Túto metódu vymyslela v Čechách **PaedDr. Mária Navrátilová**. Je to pedagogička s viac než tridsaťročnými pedagogickými skúsenosťami. Pôvodným povoláním je operetnou speváčkou a učiteľkou s hudobno-dramatickým zameraním. Počas praxe si začala overovať a aplikovať rôzne metódy, ktoré vyvinula pri svojej práci učiteľky klavíru a spevu. Techniku splývavého čítania začala formulovať v roku 1974 ako učiteľka materskej školy. Na odporúčanie popredného svetového psychológa, profesora Zdeňka Matějčka, aplikovala svoju novú metodiku v prvom ročníku ZŠ po dobu 11 rokov, aby preukázala účinnosť a efektivitu tejto metódy učenia čítania na výsledkoch svojich žiakov.

V čom spočíva technika čítania SFUMATO?

Sfumato je splývavé čítanie. Je to spôsob, akým je možné učiť deti čítať s porozumením. Naučia sa čítať hneď tak, že rozumejú tomu, čo čítajú. **Predchádza sa tak dvojitému čítaniu, tichému či sekanému čítaniu.** Je to veľmi hravý a tvorivý spôsob učenia, a to predovšetkým na začiatku školského roka. Prváčikovia veľa kreslia, maľujú, cvičia, tancujú, spievajú a hrajú divadlo. Čítanie je pre nich zábava. Najdôležitejšou výhodou splývavého čítania je, že ide o čítanie s porozumením. Ďalšou jeho dôležitou črtou je aj to, že je veľmi vhodné pre deti so špecifickými poruchami učenia. Táto metodika je založená na **hlasnom prejave**. Dieťa prechádza hlasovým výcvikom, najskôr v spoločnom – hromadnom čítaní, pri ktorom dieťa naberie dostatočnú odvahu, jasnosť a zrozumiteľnosť v čítaní. Plynulé čítanie je založené na viazanom napájaní hlásky na hlásku. Využívajú sa pri tom zmyslové orgány, ktoré nadväzujú na seba v určenom poradí: **zrak – hlas – sluch**. Metóda sa používa aj pri náprave čítania a deti dosahujú veľmi dobré výsledky aj vo vyššom veku.

Pri procese učenia sú zapojené jednotlivé orgány, ktoré na seba nadväzujú v presnej postupnosti **ZRAK – HLAS – SLUCH**. Je to súhra zraku, sluchu a aj hlasu, pri ktorej dochádza k vedomému spracovaniu, k vytvoreniu bezchybného, pravidelného stereotypu. Pri čítaní sa pracuje na systéme od jednoduchého k zložitejšiemu na základe jednoznačnosti predkladaného nielen z hľadiska zraku a sluchu, ale aj z hľadiska hlasového aparátu. Tomu je dôležité venovať tiež veľkú pozornosť. Veľký dôraz sa pri výučbe čítania kladie aj na správne tvorenie hlások s dlhou expozíciou a správnou intonáciou. Pracuje sa po krokoch, pričom je dôležité dokonalé zvládnutie každého kroku, kým sa prejde na ďalší krok v poradí: Najprv sa vyvodí písmeno (hláska) > potom slabika > jednoslabičné slovo > dvojslabičné slovo > slovo vo vete > napokon viac slov vo vete.

Jednotlivé prvky sa využívajú pri práci na rôznych predmetoch, t.j. s metódou sa pracuje v rámci využitia medzipredmetových vzťahov, aby boli vytvorené dokonalé sluchové aj zrakové obrazy. Vo veľkej miere deti na zapamätanie vykonávajú rôzne práce či už individuálne, alebo po skupinách. Využíva sa napríklad zanechávanie stopy v piesku, modelovanie z hliny, z plastelíny, učiteľ pracuje s handrovými písmenkami, deti skladajú rozstrihané písmenká,

dokresľujú veľké písmená, obťahujú, vyfarbujú... Docieli sa tým to, že deti už vizuálne a aj hmatom písmenká poznajú. O to ľahšie sa im potom píše, nakoľko už s nimi majú určitú skúsenosť.

Sfumato pracuje so zrakom, dychom, hlasom a sluchom

Jednotlivé orgány, ktoré sa zúčastňujú pri procese učenia, nadväzujú na seba v presnej postupnosti ZRAK-HLAS-SLUCH. Žiaci sa učia čítať nahlas každé písmeno, ktoré dieťa tvorí hlasom. Má teda hlasný prejav so silným vnútorným nábojom. Pri jeho načítaní si drží v sebe akoby hlásku a len čo rozlíši nasledujúce písmeno, pridá ho k predchádzajúcemu. Postupne sa deti učia čítanie písmenkových spojení skracovať. Technika vytvára časopriestor pre voľbu tempa (rýchlosti) čítania, pretože to si určuje centrálny nervový systém podľa rýchlosti spracovania všetkých spätných väzieb, ktoré pri čítaní nastávajú. Technika rešpektuje individuálne tempo čítania každého žiaka. Každý čitateľ má vlastné tempo čítania, ale konečný výsledok je pri Sfumate rovnaký u všetkých detí.

Fázy čítania metodiky SFUMATO

Táto metodika čítania pozostáva z [niekoľkých fáz](#):

1. EXPOZÍCIA

Hlásky (uviedenie písmena)

V tejto fáze prebieha príprava zrakového, hlasového a sluchového aparátu. Nastáva vyvodzovanie písmena využitím medzipredmetových vzťahov. Využívame pohybový, hudobný, dramatický, výtvarný prvok. Zapájame do učenia hmat a jemnú motoriku.

OKO - kmitá, nahliada dostatočne dlho na písmeno.

HLAS - dlho exponuje hlásku správne fyziologicky, učí sa tzv. volať vo svojej hovoriaci tónine.

SLUCH - sa učí zvukovú podobu predloženej litery exponované hlasom.

Technika je založená na princípe protikladov. Poradie pre výučbu začína hláskami O, S, B, U, A. A prečo práve písmenká OSBUA? A práve v tomto

poradí? Aj to má svoje opodstatnenie. Pri tomto postupe dochádza k správnej sluchovej i zrakovej analýze. Hlasový aparát je pripravený po zvládnutí tejto postupnosti na dokonalú plynulú čítaciu techniku s ohľadom na dychovú kapacitu. Deti sa zároveň naučia pri čítaní správne dýchať. Nemusia sa nadychovať uprostred slova. So spomínanými technikami súvisí aj správna intonácia pri čítaní. V metodike Sfumato sa kladie dôraz na dramatizáciu textu. Deti začínajú s dramatizáciou už hneď na začiatku prvého ročníka pri spoznávaní jednotlivých písmeniiek a postupne prechádzajú do dramatizácie aj dlhšieho textu. Pre deti je to zábavné a zároveň text prežívajú a rozumejú ako správne intonačne čítať.

2. STUPEŇ SYNTÉZY (syntéza dvoch hlások)

Vo fáze prvého stupňa syntézy učíme čítanie so zámenou písmen a zameriavame sa na sluchový výcvik. Najskôr zamieňame samohlásky, potom spoluhlásky.

3. STUPEŇ SYNTÉZY (syntéza troch hlások - princíp jednoslabičnosti)

V tejto fáze sa začína tvoriť návyk na čítanie. Vedíme žiakov k obsahu prečítaného, aby nedošlo len k izolovanému technickému spracovaniu znakov. Proces je stále pomalý a expozícia každej hlásky je dlhá. Sústreďujeme sa na predimenzovanie dĺžky prvej hlásky, aby sme oko sústredili na prvé písmeno.

4. STUPEŇ SYNTÉZY (čítanie slov, čítanie zo šlabikárov)

a) Syntéza štyroch hlások

V tejto fáze prenášame akcent v slove, meníme intonáciu podľa intonačného grafu. V prvej fáze čítame štvorhláskové slová s krátkymi samohláskami. V druhej fáze pokračujeme výrazným čítaním slov s dlhými samohláskami. Dochádza pritom k vytvoreniu dynamického stereotypu. Žiak je vedený k chápaniu prečítaného aj je vytvorený časový priestor na spracovanie prečítaného textu.

b) Čítanie zo šlabikárov

1. fáza: hromadné čítanie

Na začiatku čítajú žiaci len hromadne, tým sa proces čítania stále udržiava v pomalšom tempe. Upevňujeme návyk. Žiaci dodržiavajú intonáciu slova vo vete, zmenu intonácie pri čítaní viacerých slov.

2. fáza: kombinácia hromadného a individuálneho čítania

Od hromadného čítania prechádzame k individuálnemu čítaniu, kde čítacie tempo určuje centrálna nervová sústava podľa rýchlosti spracovania každého jednotlivca. Dodržiavame individuálny prístup.

3. fáza: dramatizácia, prednes čítaného textu

Podmienkou dobrého prednesu čítaného textu je dramatická výchova. Dramatický prejav je predovšetkým akcia, preto sa musíme obrátiť k vlastnému telu ako zdroju tvorivých podnetov a vidieť v ňom materiál, prostredníctvom ktorého sa budeme vyjadrovať. Ak žiak prejde zážitkovým učením, nie je odsúdený len k mechanickej reprodukcii slov, ale zapája sa do obsahu napísaného, rozvíja svoju fantáziu. Toto zážitkové učenie učiteľ prenáša do čitateľského výkonu žiaka, čo sa odráža v interpretácii a umožní vyjadriť pocity z prečítaného. Žiak sa viac približuje správnej frázovaniu a tempu čítaného textu. Učíme ho tým rozlišovať subjektívne a objektívne oznámenia, komunikačný zámer a podobne. Prostredníctvom obmenenej reprodukcie sa vytvára vlastný postoj k prečítanému, pozitívny vzťah k literatúre i k ďalším druhom umenia založených na umeleckom texte. Rozvíja sa emocionálne a estetické cítenie.

Výhody techniky SFUMATO

- Najväčším kladom je, že ide o čítanie s porozumením.
- Technika čítania je založená na hlasnom prejave a správnom umiestnení tónu.
- Splývavé napojovanie hlások zabezpečuje plynulý prejav čítania dieťaťa.
- Týmto čítaním bránime vzniku dvojitého čítania, kontrolovaný pohyb očí z písmena na písmeno zamedzuje, aby deti vynechávali alebo zamieňali

písmenká. Dlhá expozícia jednotlivých hlások dáva dlhší čas centrálnej nervovej sústave na spracovanie. Oči sa pohybujú dopredu, ešte kým trvá predchádzajúca expozícia hlásky.

- Deťom je pri tejto metodike umožnené individuálne tempo pri čítaní. Pri zautomatizovaní a cez tlačené hlásky dochádza k skracovaniu expozície a tým k správne rozlišovaniu dlhých a krátkych samohlások.